PSYCHOLOGIE
elektronický časopis ČMPS

2026, roč. 20, č. 1
Výzkumné studie

VZŤAHY MEDZI DĹŽKOU PEDAGOGICKEJ PRAXE, TEMNOU TRIÁDOU A PRACOVNOU SPOKOJNOSŤOU UČITELIEK A UČITEĽOV NA SLOVENSKU

Janka Liptáková, Oľga Orosová

Katedra pedagogickej psychológie a psychológie zdravia, Filozofická fakulta,
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Abstrakt

Cieľom príspevku je skúmať vzťahy medzi dĺžkou pedagogickej praxe, črtami Temnej triády (machiavelizmus, narcizmus a psychopatia) a vybranými faktormi pracovnej spokojnosti (spokojnosť s povahou práce, nadriadeným a možnosťami povýšenia) u učiteliek a učiteľov na Slovensku. Výskumný súbor tvorilo 1 245 učiteliek a učiteľov, ktorí vyplnili online dotazník v marci 2023. Negatívne vzťahy boli zistené medzi machiavelizmom, spokojnosťou s povahou práce a nadriadeným. Medzi psychopatiou a spokojnosťou s povahou práce a nadriadeným boli tiež zistené negatívne vzťahy. Medzi narcizmom a všetkými troma faktormi pracovnej spokojnosti boli zistené pozitívne vzťahy. Výsledky mediačných analýz naznačujú, že machiavelizmus a narcizmus sprostredkovali vzťahy medzi dĺžkou pedagogickej praxe a spokojnosťou s povahou práce a nadriadeným, pričom narcizmus zároveň sprostredkoval vzťah s možnosťami povýšenia. Tieto zistenia naznačujú, že osobnostné črty Temnej triády môžu vysvetľovať vnímanie pracovnej spokojnosti učiteľov v priebehu ich pedagogickej praxe.

Kľúčové slová: machiavelizmus, narcizmus, psychopatia, pracovná spokojnosť, učitelia

RELATIONSHIPS BETWEEN YEARS OF TEACHING EXPERIENCE, THE DARK TRIAD, AND JOB SATISFACTION AMONG SLOVAK TEACHERS

Abstract

The aim of this study is to examine the relationships between years of experience, the Dark Triad traits (Machiavellianism, Narcissism, and Psychopathy), and selected job satisfaction factors (satisfaction with the nature of work, supervision, and promotion) among Slovak teachers. The sample consisted of 1,245 teachers who completed an online questionnaire in March 2023. Negative relationships were found between Machiavellianism and satisfaction with the nature of work and supervision. Negative associations were also observed between psychopathy and satisfaction with the nature of work and supervision. Positive relationships were identified between narcissism and all three factors of job satisfaction. Mediation analyses indicated that Machiavellianism and narcissism mediated the relationships between teaching experience and satisfaction with the nature of work and supervision, with narcissism also mediating the relationship with promotion opportunities. These findings suggest that Dark Triad personality traits may help explain teachers' perceptions of job satisfaction throughout their teaching career.

Keywords: *Machiavellianism, narcissism, psychopathy, job satisfaction, teachers*

Došlo do redakce: 19. 9. 2025
Schváleno k publikaci: 12. 3. 2026

Úvod

Pracovná spokojnosť predstavuje jednu z kľúčových tém pracovnej a organizačnej psychológie (Fisher, 2003). V učiteľskej profesii je spájaná nielen so zotrvaním v povolaní, ale aj s prežívaním pohody, pracovnou angažovanosťou, kvalitou výkonu a schopnosťou flexibilne reagovať na potreby žiakov (Murage & Kibera, 2014; Dreer, 2021; Sudibjo & Sutarji, 2020; Day et al., 2006; Sisask et al., 2013). Koncept pracovnej spokojnosti bol pôvodne operacionalizovaný prostredníctvom deväťfaktorového modelu (Spector, 1985). V edukačnom kontexte sa však ako osobitne relevantné ukazujú tri faktory: spokojnosť s povahou práce, nadriadeným a možnosťami povýšenia (Astrauskaitė et al., 2011). Zatiaľ čo vzťah s vedením a povaha práce tvoria piliere opory a naplnenia učiteľov (Liptáková & Orosová, 2025), možnosti povýšenia stimulujú motiváciu, výkon a morálku (McCausland et al., 2007). Výskumy zároveň naznačujú, že dĺžka pedagogickej praxe pozitívne súvisí s celkovou pracovnou spokojnosťou (Shrestha, 2019; Saner & Eyüpoğlu, 2012), čo môže odrážať proces postupnej profesijnej adaptácie a stabilizácie v učiteľskej roli.

Pri formovaní pracovnej spokojnosti zohráva dôležitú úlohu nielen dĺžka praxe, ale individuálne osobnostné faktory učiteľa. V posledných rokoch sa v tejto súvislosti do popredia dostáva koncept Temnej triády, ktorý zahŕňa machiavelizmus, narcizmus a subklinickú psychopatiu (Paulhus & Williams, 2002; Bălan et al., 2023). Machiavelizmus je charakterizovaný manipulatívnosťou, cynickým pohľadom na ľudské vzťahy a strategickým, účelovým správaním (Jones & Paulhus, 2013). Narcizmus sa vyznačuje grandióznym sebapoňatím, potrebou obdivu a zvýšeným pocitom nároku. Narcistickí jedinci majú tendenciu vnímať seba ako nadpriemerne schopných a zasluhujúcich si výnimočné zaobchádzanie (Lyons, 2019). Subklinická psychopatia (ďalej ako „psychopatia“), považovaná za najtemnejšiu z uvedených čŕt, je spojená s impulzívnosťou, nízkou mierou empatie, sociálnou chladnosťou a ignorovaním spoločenských noriem (Dinić & Jevremov, 2019), pričom býva asociovaná aj s agresívnymi a asociálnymi formami správania (Baughman et al., 2011; Carton & Egan, 2017). Vzťahy medzi črtami Temnej triády a pracovnou spokojnosťou sú rôznorodé. Machiavelizmus je spájaný s nižšou mierou pracovnej spokojnosti (Wilson et al., 1996), najmä v oblasti vzťahov s nadriadenými, predovšetkým v prípadoch, keď sú vnímaní ako kompetentnejší alebo mocensky dominantnejší (Walter et al., 2005). Na druhej strane, narcizmus môže byť spojený s vyššou pracovnou spokojnosťou, čo sa vysvetľuje tendenciou k prehnanému sebahodnoteniu, optimizmu a subjektívnemu pocitu úspechu (Abbas & Kant, 2017). V pracovnom prostredí, ktoré si vyžaduje spoluprácu, hierarchickú podriadenosť a obmedzené možnosti moci, však môže narcizmus viesť k frustrácii a zníženej spokojnosti, najmä v dôsledku pocitu nadmernej kvalifikovanosti (Benson et al., 2016). Psychopatia je vo väčšine výskumov konzistentne spájaná s nižšou pracovnou spokojnosťou, čo môže súvisieť s nízkou mierou sociálnej odmeny, slabými interpersonálnymi vzťahmi a obmedzeným prístupom k organizačným benefitom, ako sú povýšenia či finančné ohodnotenie (Boddy, 2011; O'Boyle et al., 2012; Spain et al., 2014; Foulkers et al., 2014).

Význam skúmania Temnej triády sa osobitne zdôrazňuje v pomáhajúcich profesiách, kde kvalita interpersonálnych vzťahov predstavuje kľúčový aspekt pracovného fungovania (Čopková & Araňošová, 2020). V učiteľskej profesii na Slovensku boli črty Temnej triády skúmané v súvislosti s interakčným štýlom učiteľa a spôsobom, akým učitelia vstupujú do vzťahov so žiakmi (Juhásová & Gatial, 2023). Vyššia miera machiavelizmu môže viesť k využívaniu manipulatívnych alebo nečestných stratégií v pedagogickej interakcii, čo zvyšuje prežívanú nedôveru a negatívne emócie vo vzťahu učiteľ – žiak. Podobne aj psychopatické črty súvisia s nízkou mierou empatie a porozumenia potrebám žiakov, čo môže negatívne ovplyvňovať kvalitu pedagogického vzťahu (Čopková, 2020).

Napriek rastúcemu počtu štúdií zameraných na Temnú triádu v pracovnom kontexte zostáva oblasť jej vzťahu k pracovnej spokojnosti učiteľov málo preskúmaná. Zároveň však doterajšie zistenia naznačujú, že s pribúdajúcim vekom a dĺžkou praxe dochádza k poklesu vybraných čŕt temnej triády, a to napríklad machiavelizmu (Bakir et al., 2003; Bratek et al., 2015). To otvára otázku, či môžu tieto osobnostné črty predstavovať jeden z faktorov, prostredníctvom ktorých je možné vysvetliť vzťah medzi dĺžkou pedagogickej praxe a pracovnou spokojnosťou učiteľov.

Na základe uvedených teoretických východísk boli formulované dva výskumné ciele: 1) skúmať vzťahy medzi dĺžkou pedagogickej praxe, črtami Temnej triády (machiavelizmus, narcizmus, psychopatia) a vybranými faktormi pracovnej spokojnosti (spokojnosť s povahou práce, nadriadeným a možnosťami povýšenia); a 2) skúmať, či črty Temnej triády sprostredkúvajú vzťah medzi dĺžkou praxe a faktormi pracovnej spokojnosti.

V nadväznosti na výskumné ciele boli formulované nasledovné hypotézy. H1: Predpokladáme, že medzi dĺžkou pedagogickej praxe, črtami Temnej triády a pracovnou spokojnosťou existujú štatisticky signifikantné vzťahy, pričom machiavelizmus a psychopatia budú s faktormi pracovnej spokojnosti súvisieť negatívne, zatiaľ čo narcizmus bude v pozitívnom vzťahu s faktormi pracovnej spokojnosti. H2: Predpokladáme, že črty Temnej triády budú štatisticky sprostredkúvať vzťah medzi dĺžkou pedagogickej praxe a faktormi pracovnej spokojnosti učiteliek a učiteľov.

Metódy

Výskumný dizajn

Dáta boli zbierané prostredníctvom 20-minútového online dotazníka, ktorý bol administrovaný cez platformu Qualtrics v marci 2023. Respondenti boli vyberaní podľa dostupnosti, pričom slovenskí učitelia boli oslovení prostredníctvom cielenej e-mailovej výzvy, ktorú rozosielal Národný inštitút vzdelávania a mládeže (NIVAM) v Bratislave. Účasť na výskume bola dobrovoľná, zozbierané dáta boli anonymizované a výskum bol schválený etickou komisiou Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Výskumný súbor

Výskumnú vzorku tvorilo 1 245 učiteľov[1] zo Slovenska. Pôvodne začalo dotazník vypĺňať 3 649 učiteľov, avšak 2 404 respondentov bolo z analýz vylúčených z dôvodu neúplného vyplnenia dotazníka alebo na základe predbežných analýz dát (odstránenie respondentov na základe extrémnych hodnôt a Mahalanobisovej vzdialenosti). Z celkovej výskumnej vzorky (N = 1 245) bolo 1 111 žien (89,2 %) a 134 mužov (10,8 %). Z hľadiska stupňa, na ktorom učitelia pôsobia, bolo 29 učiteľov pôsobiacich v materskej škole (2,3 %), 825 učiteľov základných škôl (63,9 %), 32 učiteľov pôsobiacich na gymnáziu (2,6 %) a 348 učiteľov pôsobiacich na strednej škole. 11 učiteľov na túto otázku neuviedlo odpoveď (0,9 %). Priemerný vek respondentov bol 46 rokov (min. = 21, max. = 69) a priemerná dĺžka pedagogickej praxe bola 20 rokov (min. = 1, max. = 46). Väčšina učiteľov, 80,8 % (n = 1 006), pôsobila v čase zberu dát na štátnej škole, pričom menšie percento pracovalo na súkromnej (5,9 %) alebo špeciálnej škole (5,3 %). Ostatní učitelia (8 %) učili v inom type inštitúcie alebo typ školy neuviedli.

[1] V tomto článku je pojem učiteľ, učitelia používaný ako generické maskulínum zahrňujúce všetky osoby vykonávajúce túto profesiu bez ohľadu na pohlavie – teda učitelia, učiteľky.

Metodiky

Pracovná spokojnosť

Dotazník spokojnosti s prácou (Job Satisfaction Survey – JSS; Spector, 1994) bol administrovaný v trojfaktorovej verzii (Príloha A), ktorá zahŕňala tri faktory: spokojnosť s povahou práce, spokojnosť s nadriadeným a spokojnosť s možnosťami povýšenia (Astrauskaitė et al., 2011). Odpovede sú hodnotené na 6-bodovej škále Likertovho typu. Trojfaktorová štruktúra bola konfirmačnou faktorovou analýzou potvrdená aj na vzorke slovenských učiteľov [$\chi 2$ (N = 2210; df = 51) = 394.243; TLI = 0.951; CFI = 0.962; RMSEA = 0.055; SRMR = 0.044; KMO = 0.832] (Liptáková, 2025). Dotazník bol administrovaný v slovenskom jazyku, pričom na preklad bola využitá metóda spätného prekladu. Hodnoty Cronbachovej alfy pre jednotlivé subškály naznačovali prijateľnú vnútornú konzistenciu ($\alpha^{\text{povaha práce}} = 0{,}725$; $\alpha^{\text{nadriadený}} = 0{,}857$; $\alpha^{\text{možnosti povýšenia}} = 0{,}697$). Trojfaktorovú štruktúru Dotazníka pracovnej spokojnosti analyzovanú v tomto príspevku uvádzame v Prílohe A.

Temná triáda

Krátka škála Temnej triády (The Short Dark Triad – SD3; Jones & Paulhus, 2013) meria úroveň machiavelizmu (napr. „Rád šikovne manipulujem ľuďmi, aby som dosiahol, čo chcem“; $\alpha = 0{,}715$), narcizmu (napr. „Viem, že som výnimočný/á, pretože mi to každý neustále hovorí“; $\alpha = 0{,}674$) a psychopatie (napr. „Poviem čokoľvek, aby som dosiahol, čo chcem“; $\alpha = 0{,}589$) prostredníctvom 27 položiek hodnotených na 5-bodovej Likertovej škále. Vnútorná konzistencia subškály psychopatie dosiahla hodnotu pod akceptovanou hodnotou. Z toho dôvodu je potrebné výsledky týkajúce sa tejto subškály interpretovať so zvýšenou opatrnosťou. Dotazník bol administrovaný v slovenskom jazyku, preložený metódou spätného prekladu. Výsledky konfirmačnej faktorovej analýzy realizovanej na vzorke učiteľov naznačujú primerané indexy zhody po povolení kovariancie medzi indikátormi (Orosová et al., v recenznom konaní).

Štatistické analýzy

Analýza dát bola realizovaná pomocou softvéru SPSS (verzia 30 a 21) a JASP (verzia 0.19.3.0). Štatistické analýzy zahŕňali deskriptívnu štatistiku, korelačné analýzy (Spearmanov korelačný koeficient), viacnásobnú lineárnu regresiu a mediačné analýzy. Predbežné analýzy boli realizované s cieľom overiť splnenie predpokladov normality, linearity, homoskedasticity a nezávislosti reziduí. Všetky hodnoty VIF boli nižšie ako 1,5, čo naznačuje, že v dátach nebol identifikovaný problém s multikolinearitou. V rámci prípravy dát boli identifikované a vylúčené odľahlé hodnoty na základe z-skóre (±3z) a kritickej hodnoty Mahalanobisovej vzdialenosti. Výsledky prezentované v tomto príspevku sú v súlade s odporúčaniami Pallantovej (2020). Viacnásobná lineárna regresia bola použitá na analýzu vzťahov medzi dĺžkou pedagogickej praxe a črtami Temnej triády ako nezávislými premennými a medzi jednotlivými faktormi pracovnej spokojnosti ako závislými premennými. S cieľom overiť, či osobnostné črty učiteliek a učiteľov vysvetľujú vzťah medzi dĺžkou pedagogickej praxe a pracovnou spokojnosťou, boli realizované mediačné analýzy. Odhady nepriamych efektov boli realizované metódou maximálnej vierohodnosti s použitím bias-korigovaných bootstrapovaných intervalov spoľahlivosti. Vzhľadom na prierezový charakter dát sú výsledky mediačných analýz interpretované výlučne na úrovni štatistických asociácií a neimplikujú kauzálne závery.

Výsledky

Deskriptívna a korelačná štatistika

Základná deskriptívna štatistika, výsledky Spearmanovej korelačnej analýzy a Kolmogorov-Smirnovho testu normality sú prezentované v Tabuľke 1. Priemerné hodnoty (M), mediány (Md) a štandardné odchýlky boli vypočítané v rámci deskriptívnej štatistiky. Výsledky Kolmogorov-Smirnovho testu normality (K-S test) naznačujú, že v analyzovaných premenných nebol splnený predpoklad normálneho rozloženia dát a z toho dôvodu prezentujeme výsledky Spearmanovho korelačného koeficientu. Priemerné skóre dosiahnuté v jednotlivých faktoroch pracovnej spokojnosti naznačuje, že slovenskí učitelia sú spokojní s povahou práce. Avšak, najnižšie priemerné skóre zaznamenali v oblasti spokojnosti s možnosťami povýšenia (Tabuľka 1), čo môže naznačovať nespokojnosť s príležitosťami na kariérny rast a postup v školskom prostredí. Medzi spokojnosťou s povahou práce a nadriadeným bola zistená slabá pozitívna korelácia (*rho = 0,313, p < 0,01*) a stredne silná pozitívna korelácia bola zistená medzi spokojnosťou s nadriadeným a možnosťami povýšenia (*rho = 0,390, p < 0,01*) (Tabuľka 1). Medzi machiavelizmom a spokojnosťou s povahou práce bola zistená slabá negatívna korelácia (*rho = -0,136, p < 0,01*), podobne ako medzi machiavelizmom a spokojnosťou s nadriadeným (*rho = -0,143, p < 0,01*). Medzi psychopatiou a spokojnosťou s povahou práce bola tiež zistená slabá negatívna korelácia (*rho = -0,171, p < 0,01*), rovnako ako aj medzi psychopatiou a spokojnosťou s nadriadeným (*rho = -0,129, p < 0,01*) (Tabuľka 1). Tieto zistenia poukazujú na to, že vyššia miera temných osobnostných čŕt môže súvisieť s nižšou spokojnosťou v práci.

Tabuľka 1 Deskriptívna a korelačná štatistika analyzovaných premenných

		1.	**2.**	**3.**	**4.**	**5.**	**6.**	**7.**
	1. Dĺžka praxe	1						
Faktory pracovnej spokojnosti	2. Spokojnosť s povahou práce	0,122**	1					
	3. Spokojnosť s nadriadeným	0,043	0,313**	1				
	4. Spokojnosť s možnosťami povýšenia	0,044	0,246**	0,390**	1			
Črty Temnej triády	5. Machiavelizmus	-0,076**	-0,136**	-0,143**	-0,048	1		
	6. Narcizmus	0,167**	0,193**	0,026	0,091**	0,165**	1	
	7. Psychopatia	0,008	-0,171**	-0,129**	-0,052	0,303**	0,259**	1
M		19,67	19,33	17,55	11,85	22,33	22,63	13,70
Md		20,00	20,00	19,00	12,00	22,00	22,00	13,00
SD		10,218	3,679	5,291	4,422	5,549	5,376	3,779
K-S test (p)		< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001

*Poznámky: *p < 0,05, **p < 0,01, M – priemer, Md – medián, SD – Štandardná odchýlka, K-S test (p) – p-hodnota Kolmogorov-Smirnovho testu normality*

Vzťahy medzi dĺžkou pedagogickej praxe, črtami Temnej triády a faktormi pracovnej spokojnosti

Do regresného modelu bola pridaná dĺžka pedagogickej praxe spoločne s črtami Temnej triády, ktoré vysvetľovali 10 % variancie spokojnosti s povahou práce (F (4, 1 245) = 34,440, $p < 0,001$), 3,2 % variancie spokojnosti s nadriadeným (F (4, 1 245) = 10,273, $p < 0,001$) a 1,8 % spokojnosti s možnosťami povýšenia (F (4, 1 245) = 5,694, $p < 0,001$). Pozitívny vzťah bol zistený medzi spokojnosťou s povahou práce a narcizmom. Naopak, negatívne vzťahy boli identifikované medzi spokojnosťou s povahou práce a machiavelizmom, ako aj psychopatiou. V prípade spokojnosti s nadriadeným sa ukázal pozitívny vzťah s narcizmom, zatiaľ čo psychopatia vykazovala negatívny vzťah. Spokojnosť s možnosťami povýšenia bola pozitívne spojená s narcizmom.

Tabuľka 2 Analýza vzťahov medzi dĺžkou pedagogickej praxe, črtami Temnej triády a faktormi pracovnej spokojnosti

	Spokojnosť s povahou práce				**Spokojnosť s nadriadeným**				**Spokojnosť s možnosťami povýšenia**			
	B	*SE β*	*β*	*p*	*B*	*SE β*	*β*	*p*	*B*	*SE β*	*β*	*p*
Dĺžka praxe	0,028	0,010	0,077	**0,005**	0,014	0,015	0,026	0,357	0,012	0,012	0,029	0,317
Machiavelizmus	-0,082	0,019	-0,124	**< 0,001**	-0,108	0,028	-0,114	**< 0,001**	-0,043	0,024	-0,053	0,076
Narcizmus	0,167	0,019	0,244	**< 0,001**	0,074	0,029	0,075	**0,011**	0,093	0,024	0,113	**< 0,001**
Psychopatia	-0,168	0,028	-0,172	**< 0,001**	-0,146	0,042	-0,104	**< 0,001**	-0,073	0,036	-0,062	**0,042**

Poznámky: Povaha práce = $R^2 = 0,100$, $p < 0,001$; Supervízia = $R^2 = 0,032$, $p < 0,001$; Možnosti povýšenia = $R^2 = 0,018$, $p < 0,001$

Mediačné analýzy

Analýza priamych vzťahov ukázala, že dĺžka pedagogickej praxe bola pozitívne asociovaná iba so spokojnosťou s povahou práce, zatiaľ čo vzťahy s ostatnými faktormi pracovnej spokojnosti neboli štatisticky signifikantné. Zároveň boli identifikované nepriame asociácie, ktoré naznačujú sprostredkovanú štruktúru vzťahov medzi dĺžkou pedagogickej praxe a jednotlivými faktormi pracovnej spokojnosti. Machiavelizmus sprostredkoval vzťah medzi dĺžkou pedagogickej praxe a spokojnosťou s povahou práce a nadriadeným, zatiaľ čo narcizmus sprostredkoval vzťahy medzi dĺžkou praxe a všetkými troma faktormi pracovnej spokojnosti (Obrázok 1).

Konkrétne, nepriama asociácia medzi dĺžkou praxe a spokojnosťou s povahou práce bola pozitívna a signifikantná prostredníctvom machiavelizmu ($\beta = 0,010$, $p = 0,0026$, *CI* [0,003, 0,020]) a narcizmu ($\beta = 0,037$, $p < 0,001$, *CI* [0,024, 0,056]), rovnako ako aj v prípade spokojnosti s nadriadeným (machiavelizmus = $\beta = 0,009$, $p = 0,03$, *CI* [0,002, 0,019]; narcizmus = $\beta = 0,011$, $p = 0,024$, *CI* [0,003, 0,023]). Napokon, vzťah medzi dĺžkou praxe a spokojnosťou s možnosťami povýšenia bol nepriamo asociovaný prostredníctvom narcizmu ($\beta = 0,017$, $p = 0,003$, *CI* [0,008, 0,030]), zatiaľ čo machiavelizmus a psychopatia v tomto vzťahu neboli signifikantné.

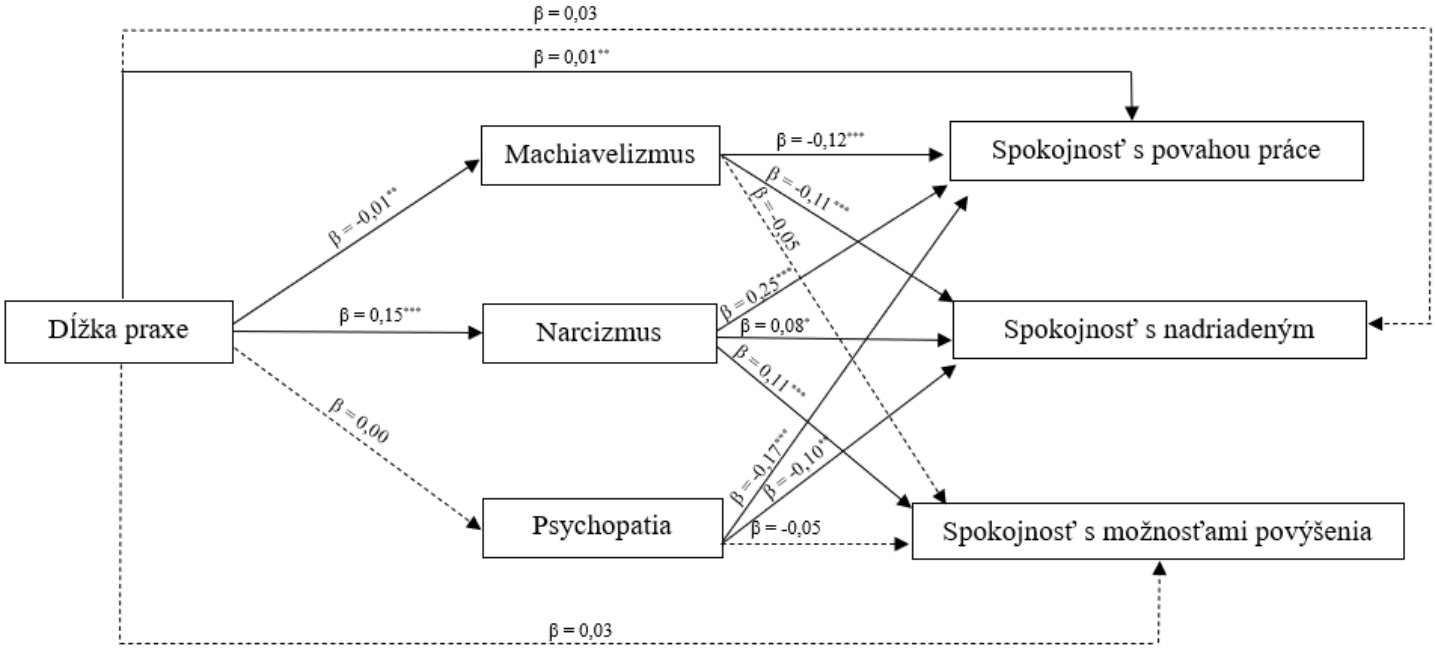

Obrázok 1 Sprostredkujúca úloha čŕt Temnej triády na vzťah medzi dĺžkou praxe a faktormi pracovnej spokojnosti

Poznámky: plnou čiarou sú znázornené štatisticky signifikantné vzťahy, Totálny efekt $^{\text{Spokojnosť s povahou práce}}$*:* $\beta = 0{,}012^{***}$*, Totálny efekt* $^{\text{Spokojnosť s nadriadeným}}$*:* $\beta = 0{,}045$*, Totálny efekt* $^{\text{Spokojnosť s možnosťami povýšenia}}$*:* $\beta = 0{,}049$

Diskusia

V predkladanom príspevku sme sa zamerali na dva hlavné ciele. Prvým bola analýza vzťahov medzi dĺžkou pedagogickej praxe, črtami Temnej triády a vybranými faktormi pracovnej spokojnosti učiteliek a učiteľov na Slovensku. Druhým cieľom bolo preskúmanie toho, či črty Temnej triády prispievajú k objasneniu vzťahov medzi dĺžkou praxe a faktormi pracovnej spokojnosti prostredníctvom sprostredkovaných asociácií.

Zistené vzťahy medzi črtami Temnej triády a faktormi pracovnej spokojnosti boli v súlade s nami stanovenou hypotézou (H1), keďže narcizmus súvisel s pozitívnym hodnotením pracovnej spokojnosti, zatiaľ čo psychopatia a machiavelizmus vykazovali negatívny vzťah. Pri interpretácii týchto výsledkov je však nevyhnutné poznamenať, že skúmané osobnostné črty vysvetľujú len nízke percento variancie, čo naznačuje, že hoci osobnosť učiteľa zohráva v pracovnej spokojnosti určitú rolu, do formovania spokojnosti učiteľa vstupujú aj iné premenné, ktoré neboli predmetom skúmania v tomto príspevku.

To naznačuje, že osobnostné črty predstavujú len jednu z viacerých zložiek systému determinantov pracovnej spokojnosti, v ktorom zohrávajú významnú úlohu aj iné, pravdepodobne organizačné faktory (Glickman et al., 2015; McCausland et al., 2007). Machiavelizmus a psychopatia sa spájali s nižšou mierou spokojnosti, čo je v súlade s predchádzajúcimi zisteniami poukazujúcimi na ich nepriaznivé súvislosti s kvalitou medziľudských vzťahov v školskom prostredí (Walter et al., 2005; Boddy, 2011). Naopak, narcizmus pozitívne súvisel s pracovnou spokojnosťou, čo podporuje interpretáciu narcizmu ako potenciálne protektívnej osobnostnej črty, ktorá môže súvisieť s pozitívnejším hodnotením pracovnej reality a vlastného profesijného fungovania (Abbas & Kant, 2017).

Analýzy sprostredkovaných vzťahov poukázali na to, že dĺžka pedagogickej praxe je spojená s faktormi pracovnej spokojnosti nepriamo, prostredníctvom osobnostných čŕt machiavelizmu a narcizmu. Tieto zistenia sú tak v čiastočnej zhode s hypotézou H2. Konkrétne, narcizmus sa ukázal ako sprostredkujúca premenná vo vzťahoch medzi dĺžkou pedagogickej praxe a všetkými troma aspektmi pracovnej spokojnosti, zatiaľ čo machiavelizmus bol významný najmä pri vzťahoch k spokojnosti s povahou práce a spokojnosti s nadriadeným. Identifikované vzťahy naznačujú, že vyššia dĺžka pedagogickej praxe súvisí s vyššou mierou narcizmu, ktorý je následne spojený s priaznivejším hodnotením povahy práce, nadriadeného aj možností povýšenia. Tieto zistenia tak rozširujú poznatky o dvojitej povahe narcizmu (Benson et al., 2016), keďže naznačujú, že táto osobnostná črta často spájaná s negatívnymi dôsledkami pre medziľudskú spoluprácu môže byť zároveň spätá s individuálnymi psychologickými benefitmi, najmä v oblasti subjektívneho hodnotenia pracovnej spokojnosti.

Zistenia tiež naznačujú, že dĺžka pedagogickej praxe a črty Temnej triády vysvetľujú len nízke percento variancie pracovnej spokojnosti. Praktické implikácie by sa mali zameriavať primárne na organizačné a pracovné podmienky v školskom prostredí. Diferencované asociácie jednotlivých čŕt temnej triády s aspektmi pracovnej spokojnosti poukazujú na význam citlivého riadenia medziľudských vzťahov, najmä vo vzťahu k nadriadeným alebo organizácii práce.

Vzhľadom na zistenia Čopkovej (2020), podľa ktorých bolo vyššie skóre machiavelizmu identifikované u budúcich učiteľov, by začlenenie tejto skupiny do budúcich výskumov mohlo prispieť k hlbšiemu porozumeniu profesijných a osobnostných súvislostí skúmaných premenných. Budúci výskum by sa mal zamerať na longitudinálne dizajny, ktoré by umožnili overiť smerovanie vzťahov medzi osobnostnými črtami a pracovnou spokojnosťou. Zároveň odporúčame zahrnúť organizačné premenné, ako sú školská klíma či pracovné zaťaženie, ktoré môžu tieto vzťahy sprostredkúvať alebo moderovať. Kvalitatívny výskum by mohol priniesť hlbšie pochopenie subjektívnych skúseností učiteľov a lepšie osvetliť psychologické mechanizmy, ktoré stoja za zistenými súvislosťami.

Limity

Výsledky predkladanej štúdie je potrebné vnímať v kontexte viacerých limitov. Prvým je rodová nevyváženosť vzorky, ktorá zásadne limituje možnosť porovnávania výsledkov medzi učiteľkami a učiteľmi. Určitú mieru opatrnosti vyžaduje aj interpretácia výsledkov týkajúcich sa subškály psychopatie, a to vzhľadom na jej nižšiu vnútornú konzistenciu. Okrem toho, relatívne nízke percento vysvetlenej variancie naznačuje prítomnosť ďalších nezachytených faktorov súvisiacich s pracovnou spokojnosťou. Napokon, použitie dotazníkových metód prináša riziko skreslenia odpovedí v dôsledku možného poskytovania sociálne žiadúcich odpovedí.

Záver

Štúdia poukázala na diferencované vzťahy medzi dĺžkou pedagogickej praxe, črtami Temnej triády a vybranými faktormi pracovnej spokojnosti, pričom zdôraznila význam narcizmu a selektívne aj machiavelizmu pri objasňovaní týchto súvislostí.

Literatúra

Abbas, S. S., & Kant, V. (2017). Gender as moderator of narcissism and job satisfaction: Study on comparative assessment of banking and FMCG sectors in Delhi NCR. *International Journal of Research in Business and Management, 4*(1), 7–15. https://doi.org/10.22259/ijrbsm.0401002

Astrauskaitė, M., Vaitkevičius, R., & Perminas, A. (2011). Job Satisfaction Survey: A confirmatory factor analysis based on secondary school teachers' sample. *International Journal of Business and Management, 6*(5), 41–50. https://doi.org/10.5539/ijbm.v6n5p41

Bakir, B., Özer, M., Uçar, M., Güleç, M., Demir, C., & Hasde, M. (2003). Relation between Machiavellianism and job satisfaction in a sample of Turkish physicians. *Psychological Reports, 92*(3), 1169–1175. https://doi.org/10.2466/pr0.2003.92.3c.1169

Bălan, A. S., Ionescu, M. C., & Stan, A. (2023). Light triad personality traits and coping strategies in teachers. *Current Trends in Natural Sciences, 12*(23), 150–159. https://doi.org/10.47068/ctns.2023.v12i23.016

Baughman, H. M., Dearing, S., Giammarco, E., & Vernon, P. A. (2011). Relationships between bullying behaviours and the Dark Triad: A study with 54 adults. *Personality and Individual Differences, 52*(5), 571–575. https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.11.020

Benson, A. J., Jordan, C. H., & Christie, A. M. (2016). Narcissistic reactions to subordinate role assignment: The case of the narcissistic follower. *Personality and Social Psychology Bulletin, 42*(7), 985–999. https://doi.org/10.1177/0146167216649608

Boddy, C. R. (2011). *Corporate psychopaths: Organizational destroyers*. Palgrave Macmillan.

Bratek, A., Bonk, M., Bulska, W., Tyrała, K., Seweryn, M., & Krysta, K. (2015). "claw your way"-Machiavellianism among the medical community. *Psychiatria Danubina*, *27*(suppl 1), 344-347.

Carton, H., & Egan, V. (2017). The dark triad and intimate partner violence. *Personality and Individual Differences, 105,* 84–88. https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.09.040

Čopková, R. (2020). The Dark Triad in Helping Professions – Comparison of teachers and pedagogy students. *Journal of Women's Entrepreneurship and Education*, *1–2*, 125–141. https://doi.org/10.28934/jwee20.12.pp125-141

Čopková, R., & Araňošová, A. (2020). The relationship of Dark Triad and job satisfaction among helping professionals. *Človek a Spoločnosť, 23*(3). https://doi.org/10.31577/cas.2020.03.574

Day, C., Stobart, G., Sammons, P., Kington, A., Gu, Q., Smees, R., & Mujtaba, T. (2006). *Variations in teachers' work, lives and effectiveness: Final report for the VITAE Project*. Department for Education and Skills (DfES).

Dinić, B. M., & Jevremov, T. (2019). Trends in research related to the Dark Triad: A bibliometric analysis. *Current Psychology, 40*(7), 3206–3215. https://doi.org/10.1007/s12144-019-00250-9

Dreer, B. (2021). Teachers' well-being and job satisfaction: The important role of positive emotions in the workplace. *Educational Studies, 50*(1), 61–77. https://doi.org/10.1080/03055698.2021.1940872

Fisher, C. D. (2003). Why do lay people believe that satisfaction and performance are correlated? Possible sources of a commonsense theory. *Journal of Organizational Behavior, 24*(6), 753–777. https://doi.org/10.1002/job.219

Foulkes, L., McCrory, E. J., Neumann, C. S., & Viding, E. (2014). Inverted social reward: Associations between psychopathic traits and self-report and experimental measures of social reward. *PLoS ONE, 9*(8), e106000. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0106000

Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2015). *Supervision and instructional leadership: A developmental approach*. Allyn and Bacon.

Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2013). Introducing the Short Dark Triad (SD3). *Assessment, 21*(1), 28–41. https://doi.org/10.1177/107319111351410

Juhásová, A., & Gatial, V. (2023). The dark triad in relation to teachers' interaction styles. *The Barcelona Conference on Education Official Conference Proceedings*, 247–255. https://doi.org/10.22492/issn.2435-9467.2023.21

Liptáková, J. (2025). *Well-being of teachers and prospective teachers following the Covid-19 pandemic.* Doctoral dissertation. Pavol Jozef Šafárik University in Košice.

Liptáková, J., & Orosová, O. (2025). Sources of stress and support among teachers: A qualitative analysis of focus group interviews and ecomaps. In C. Pracana, & M. Wang (Eds.), *Psychological Applications and Trends 2025* (pp. 151–155). inScience Press. https://eric.ed.gov/?id=ED674476

Lyons, M. (2019). Introduction to the Dark Triad. In V. Zeigler-Hill, & T. K. Shackelford (Eds.), *The Dark Triad of Personality* (pp. 1–37). Elsevier. https://doi.org/10.1016/b978-0-12-814291-2.00001-2

McCausland, W. D., Pouliakas, K., & Theodossiou, I. (2007). Some are punished and some are rewarded: A study of the impact of performance pay on job satisfaction. *University of Aberdeen Business School Working Paper No. 2007-06.* https://doi.org/10.2139/ssrn.942288

Murage, W. S., & Kibera, W. L. (2014). Teachers-related factors that influence secondary school teachers' job satisfaction levels in public secondary schools in Mombasa District, Kenya. *Journal of Education Research and Behavioral Sciences, 3*(6), 148–153.

O'Boyle, E. H., Forsyth, D. R., Banks, G. C., & McDaniel, M. A. (2012). A metaanalysis of the Dark Triad and work behavior: A social exchange perspective. *Journal of Applied Psychology, 97*(3), 557–579. https://doi.org/10.1037/a0025679

Orosová, O., Liptáková, J., & Gajdošová, B. (v recenznom konaní). The dark ang lifht triad traits, age, and teacher well-being. Parallel mediation analysis. *The New Educational Review*.

Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. McGraw-Hill; Open University Press. https://doi.org/10.4324/9781003117452

Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality, 36*(6), 556–563. https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6

Saner, T., & Eyüpoğlu, Ş. Z. (2012). The age and job satisfaction relationship in higher education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences, 55,* 1020–1026. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.09.593

Shrestha, M. (2019). Influences of gender and locale on teachers' job satisfaction. *Research in Educational Policy and Management, 1*(1), 17–32. https://doi.org/10.46303/repam.01.01.2

Sisask, M., Värnik, P., Värnik, A., Apter, A., Balázs, J., Bálint, M., Bobes, J., Brunner, R., Corcoran, P., Cosman, D., Feldman, D., Häring, C., Kahn, J., Poštuvan, V., Tubiana, A., Sarchiapone, M., Wasserman, C., Carli, V., Hoven, C. W., & Wasserman, D. (2013). Teacher satisfaction with school and psychological well-being affects their readiness to help children with mental health problems. *Health Education Journal, 73*(4), 382–393. https://doi.org/10.1177/0017896913485742

Spain, S. M., Harms, P., & LeBreton, J. M. (2014). The dark side of personality at work. *Journal of Organizational Behavior, 35*(1), S41–S60. https://doi.org/10.1002/job.1894

Spector, P. E. (1985). Measurement of human service staff satisfaction: Development of the Job Satisfaction Survey. *American Journal of Community Psychology, 13*(6), 693–713. https://doi.org/10.1007/bf00929796

Spector, P. E. (1994). *Job Satisfaction Survey*. University of South Florida.

Sudibjo, N., & Sutarji, T. (2020). The roles of job satisfaction, well-being, and emotional intelligence in enhancing the teachers' employee engagement. *Management Science Letters, 10*(11), 2477–2482. https://doi.org/10.5267/j.msl.2020.4.002

Walter, H. L., Anderson, C. M., & Martin, M. M. (2005). How subordinates' Machiavellianism and motives relate to satisfaction with superiors. *Communication Quarterly, 53*(1), 57–70. https://doi.org/10.1080/01463370500056051

Wilson, D. S., Near, D., & Miller, R. R. (1996). Machiavellianism: A synthesis of the evolutionary and psychological literatures. *Psychological Bulletin, 119*(2), 285–299. https://doi.org/10.1037/0033-2909.119.2.285

Grantová podpora: Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-23-0500.

PRÍLOHY

Príloha A - Trojfaktorová verzia Dotazníka spokojnosti s prácou administrovaného v populácii učiteľov

Inštrukcia: Prosím, pri každej otázke vyberte takú možnosť, ktorá najbližšie odráža váš názor
Škála: 1-vôbec nesúhlasím, 2 - nesúhlasím, 3 - skôr nesúhlasím, 4 - skôr súhlasím, 5 - súhlasím, 6-úplne súhlasím

Faktor	Znenie položiek
Spokojnosť s povahou práce	Moja práca ma baví. Niekedy mám pocit, že moja práca nemá zmysel.* Mám pocit hrdosti, keď robím svoju prácu. Rád/rada robím to, čo je náplňou mojej práce.
Spokojnosť s nadriadeným	Mám rád/rada svojho nadriadeného. Môj nadriadený prejavuje príliš malý záujem o pocity podriadených.* Môj nadriadený je voči mne neférový.* Môj nadriadený je v svojej práci celkom kompetentný.
Spokojnosť s možnosťami povýšenia	V práci mám naozaj len malú šancu postúpiť vyššie.* Tí, ktorí si v práci počínajú dobre, majú slušnú šancu na povýšenie. Zamestnanci v tejto práci napredujú podobne rýchlo ako v iných zamestnaniach. Som spokojný/á s možnosťami kariérneho rastu.

*Poznámky: položky označené * je potrebné reverzne skórovať*

Priemerné skóre dosiahnuté v jednotlivých škálach odráža úroveň pracovnej spokojnosti, kde hodnoty v rozmedzí od 4 do 12 naznačujú nespokojnosť, od 16 do 24 spokojnosť a skóre medzi 12 a 16 naznačuje ambivalentný postoj zamestnancov k pracovnej spokojnosti (Spector, 1994).

O autorkách

PhDr. Janka Liptáková, Ph.D.
Katedra pedagogickej psychológie a psychológie zdravia, Filozofická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
E-mail: janka.liptakova@upjs.sk
ORCID: 0000-0002-9967-9660
Korespondenční autorka.
Korespondenční adresa: Katedra pedagogickej psychológie a psychológie zdravia, Filozofická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Moyzesova 9, 040 01 Košice, Slovensko

Prof. PhDr. Oľga Orosová, CSc.
Katedra pedagogickej psychológie a psychológie zdravia, Filozofická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Email: olga.orosova@upjs.sk
ORCID: 0000-0003-3758-3273

Liptáková, J., & Orosová, O. (2026). Vzťahy medzi dĺžkou pedagogickej praxe, Temnou triádou a pracovnou spokojnosťou učiteliek a učiteľov na Slovensku. *E-psychologie, 20*(1), 1-12. https://doi.org/10.29364/epsy.548